

має бути доступним для розуміння студентів, повинні бути використані тексти, що містять різні точки зору, різні види вправ, наочності, розглядатися міждисциплінарні теми, підтримуватися різноманітність видів діяльності студентів. Мультикультуралізм в історії необхідно пов'язувати з життєвим досвідом студентів, і викладач не повинен наполягати на якій-небудь історичній концепції, адже всі вони є плодом свого часу і, щонайменше, дискусійні.

Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо визначення педагогічних умов упровадження передового досвіду Росії з підготовки вчителів історії та права на теренах України.

Література:

1. Водотика С.Г. Концепція історичної освіти як основа вдосконалення викладання історії в сучасній загальноосвітній школі / Водотика С.Г. // Таврійський вісник освіти : Науково-методичний журнал. – Херсон, 2004. – №4(8). – С.40-45.
2. Вяземский Е.Е. Историческое образование в современной России / Вяземский Е.Е., Стрелова О.Ю. и др. // Справочно-методическое пособие для учителей. – М.: Русское слово, 2006. – 129 с.
3. Захарченко О.І. Історичне краєзнавство в системі навчання і виховання учнів / Захарченко О.І. // Таврійський вісник освіти : Науково-методичний журнал. – Херсон, 2004. – №4(8). – С.84-88.
4. Короткова М.В. Методика обучения истории: Теоретический курс авторизованного изложения / Короткова М.В., Студеникин МЛ. – М., 2006. – 142 с.
5. Лазукова Н.Н. Использование технологического подхода в обучении истории / Лазукова Н.Н. // Преподавание истории и обществоведения в школе. – 2001. – №1. – С.59-68.

Проаналізовано досвід підготовки вчителів історії та права в Росії. Зроблено висновок щодо доцільності та можливості його запозичення вищими педагогічними навчальними закладами України.

Ключові слова: *вчитель історії та права, історична освіта, мультикультурність.*

Проанализирован опыт подготовки учителей истории и права в России. Сделан вывод относительно целесообразности и возможности его заимствования высшими педагогическими учебными заведениями Украины.

Ключевые слова: *учитель истории и права, историческое образование, мультикультурность.*

Experience of preparation of teachers of history and right is analysed in Russia. A conclusion is done in relation to expedience and possibility of his borrowing higher pedagogical educational establishments of Ukraine.

Keywords: *teacher of history and right, historical education, multilevel of culture.*

УДК 371.134:336.225

Т.М. Поночовна-Рисак
м. Ірпінь, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Формування свідомості людини, її здатності до активної діяльності у народному господарстві, різних галузях суспільного і державного життя – важливе завдання національної політики України на сучасному етапі. Складні соціально-економічні процеси, що відбуваються у державі викликали значний попит на ініціативних, ділових, відповідальних людей. Як наслідок, особливо актуальною постає проблема формування професійних основ життя особистості. Не сформована на початку життєвого шляху професійна культура важко компенсується на наступних етапах, що негативно впливає на особистий і професійний розвиток індивіда, як слушно зауважує А. Деркач [1].

Розвиток і функціонування освіти зумовлюються чинниками, умовами та принципами існування суспільства, в тому числі й специфічними принципами професійної педагогіки, зокрема: принципом професійної спрямованості, технологічної послідовності у процесі

вивчення навчального матеріалу, моделювання професійної діяльності тощо. Останні передбачають навчання у контексті уважного вивчення цінностей своєї та інших культур як необхідності формування людини майбутнього.

Мета цієї статті полягає у розкритті проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців податкової служби України.

Аналіз наукових джерел вітчизняної педагогіки засвідчує, що в теорії і практиці вищої освіти накопичено значний досвід, який може стати основою модернізації системи професійної підготовки майбутніх фахівців податкової служби:

– визначено домінуючі імперативи нової стратегії професійної підготовки фахівців з позиції нової філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень, та ін.), неперервності освіти (О. Абдулліна, А. Алексюк, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, Н. Ничкало), тенденцій розвитку вищої педагогічної освіти (О. Глушман, В. Луговий), формування і розвитку педагогічної майстерності, педагогічної творчості викладача (І. Зязюн, Є. Барбіна, В. Моляко, В. Семиченко, С. Сисоєва та ін.);

– досліджуються педагогічні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті (Н. Бібік, В. Калінін, О. Савченко та ін.);

– здійснено аналіз підготовки фахівця фінансово-економічного профілю (І. Прокопенко, С. Мочерний, Н. Побірченко, Л. Орбан-Лембрик, В. Лозиця, І. Мороз).

Професійна підготовка майбутніх фахівців – важливий крок на шляху становлення професіонала. У цей період завершується професійне самовизначення особистості, формування світосприйняття під кутом майбутньої професії, відшліфовуються професійні уміння і навички, формуються професійно значущі якості, набувається первинний професійний досвід.

Сутність якісної підготовки спеціаліста сформульована у нормативних документах, а саме: у проекті Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту» тощо.

У проекті «Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті» наголошується: «Головна мета української освіти – створити умови для особистісного розвитку і творчої самореалізації кожного громадянина України, формувати покоління яке здатне навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства, сприяти консолідації української нації, інтеграції України в європейський та світовий простір як конкурентноспроможної і процвітаючої держави».

Закон України «Про освіту» визначає, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Отже, наразі потрібна така якість освіти, яка дозволить випускникам навчальних закладів вільно включатися у реальне життя і брати активну участь у здійсненні перебудови економіки і суспільства.

Основним завданням професійної підготовки сучасного фахівця у вищому навчальному закладі Л. Кондрашова вбачає у розкритті у майбутніх спеціалістів здатності до усвідомлення провідної мети професійної діяльності, стимулюванні у них бажання працювати в обраній сфері [2].

Подібними є погляди Д. Яковлевої, яка вважає, що особистість фахівця становить не просту сукупність якостей і характеристик, а цілісне динамічне утворення, основою якого є світогляд, моральна свідомість, потребово-мотиваційна сфера, що виступає показником професіоналізму [7, с. 8].

Метою підготовки майбутнього фахівця державної податкової служби України є формування фахівця нового типу, в центрі професійної діяльності якого є людина (платник

податків) з його індивідуально-типологічними особливостями спеціаліста, діяльність якого спрямована на творчий, діалогічний, підходи до платника податків.

Водночас метою підготовки майбутніх фахівців державної податкової служби України є забезпечення державних податкових органів, органів фінансової системи, бюджетних організацій, а також на замовлення інших юридичних і фізичних осіб висококваліфікованими фахівцями, спроможними кваліфіковано налагоджувати добрі відносини з платниками податків, допомагати їм порадою, бути консультантом і одночасно слідкувати за своєчасною сплатою податків, фахівцями, що можуть викладати економічні дисципліни, займатись науковими дослідженнями в даній галузі. Кожен податковий інспектор повинен бути впевненим у собі, у важливості своєї роботи, він повинен бути вірним своїй установі. Ця впевненість повинна залежати від особистісних якостей інспектора. Він повинен володіти такими рисами, щоб легко переконати інших у правильності поставленого питання, умінням налагодити психологічний контакт з колегами, платниками податків.

Реалізація цієї мети, як зазначено в освітньо-кваліфікаційній характеристиці спеціаліста та навчальному плані за напрямом підготовки 0501 «Економіка і підприємництво», «Оподаткування» освітньо-кваліфікаційних рівнів «Спеціаліст» і «Магістр» за спеціальністю 8.050114 «Оподаткування», буде здійснюватися шляхом засвоєння студентами, дисциплін гуманітарного, суспільно-економічного профілю, дисциплін галузево-функціонального спрямування, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, зокрема, історії оподаткування, культури наукової мови, основ податкової роботи, основ оподаткування, податкової системи, податкового права, інформаційних систем та технологій в оподаткуванні, оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, оподаткування фінансово-кредитних установ, адміністрування податків і платежів, організація діяльності державних службовців, податкові системи зарубіжних країн, податкова політика тощо.

Окрім того, вищезгаданими документами передбачається участь студентів у науково-дослідницькій роботі, набуття ними знань, умінь та практичних навичок на заняттях в установах різного профілю під час проходження виробничої практики. Більше того, сьогодні платника податків має зустрічати не лише професіонал, який розуміється на податковому законодавстві, а й розсудлива і тактовна людина з високими морально-етичними якостями.

Професійна підготовка майбутнього фахівця державної податкової служби визначається високим потенціалом його фундаментальної освіти і ґрунтовною підготовкою для наукової планово-економічної, організаційно-управлінської та дослідницької діяльності в галузі економіки в органах державної податкової служби, виробництва, управлінні та науково-дослідних установах.

Однією із нагальних проблем сьогодення, як зазначає Я. Медвідь [4, с. 207] – є підготовка спеціаліста державної податкової служби, над розв'язанням якої працюють педагоги і вчені різних галузей наук. Україна потребує сьогодні спеціалістів-генераторів ідей, здатних приймати рішення, розв'язувати проблеми та бачити наслідки їх реалізації.

Професійні знання, уміння та навички, як зазначає А. Лебедев [3, с. 91] набуваються шляхом загальної й спеціальної освіти та практичного досвіду.

До провідних завдань професійної підготовки майбутніх фахівців державної податкової служби віднесено: формування соціально зрілої, творчої особистості, виховання морально, психічно і фізично здорового покоління громадян; формування громадської позиції, патріотизму, власної гідності, готовності до трудової діяльності, відповідальності, забезпечення високих етичних норм, атмосфери доброзичливості й взаємної поваги у стосунках між працівниками, викладачами та студентами; забезпечити набуття студентами знань у певній галузі, підготувати їх до професійної діяльності.

У Концепції управління персоналом державної податкової служби України на 2002-2010 роки від 23.09.2002 № 445 наголошено, що зміцнення і послідовне поліпшення кадрового потенціалу ДПС передбачає створення відповідної багаторівневої системи підготовки фахівців, яка враховує особливості функцій і завдань, що реалізуються органами податкової служби, а також готує фахівців з високим рівнем професіоналізму та культури, здатних

компетентно і відповідально виконувати вище зазначене та впроваджувати новітні технології, сприяти інноваційним процесам. Підготовка фахівців для органів ДПС – це здобуття відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня за спеціальностями та спеціалізаціями, які враховують особливості професійної діяльності та кваліфікаційні вимоги до посад різного рівня податкової служби.

Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах ДПС України повинна базуватися на таких принципах: доступності та конкурсності здобуття вищої освіти; наступності процесу здобуття вищої освіти (ступенева освіта – молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст-магістр); державної підтримки підготовки фахівців; організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах з урахуванням специфіки державної податкової служби; налагодження міжнародного співробітництва.

Слід також зазначити, що для нового типу сучасного фахівця важливого значення набуває схильність і готовність до ризику, визнання етики трудових стосунків. Для оцінки якісного виконання виробничих функцій виділяють різні параметри, до яких відносять такі якості і властивості, як адекватна самооцінка своїх можливостей, уміння прислухатися до думки інших осіб, комунікабельність, чесність, правдивість, бездоганна поведінка, готовність взяти на себе відповідальність за розв'язання складних проблем, кмітливість у непередбачених ситуаціях, уміння застосувати індивідуальний підхід до співробітників.

Окрім того, професійна діяльність фахівця податкової служби здійснюється у різних установах, передусім у податкових інституціях. Не виникає жодного сумніву те, що кожна із установ потребує справжнього професіонала, який досконало знає свою справу і якісно її виконує. У понятті «професіонал» внутрішньо закладено гуманістичне начало, оскільки людина високої компетентності, освіченості, фахової майстерності знає яким чином найкраще виконати справу, здійснити свій обов'язок на благо держави, суспільства і кожної окремої особистості. Таких фахівців значна більшість. Проте в реальному житті наявним є й інший очевидний факт: професіонал, що позбавлений порядності, людяності, усвідомлення покладених на нього державних обов'язків, – чинить безвідповідально, егоїстично, завдає своєю діяльністю значних матеріальних і моральних збитків. Саме через це важливе значення має відводитися на формування знань про професійні якості майбутніх фахівців податкової служби.

Таким чином, визначеність мети і завдань підготовки майбутніх фахівців у цілому залежить від якості розроблених кваліфікаційних характеристик, які є основними вимогами до професійних якостей, знань і умінь фахівця, необхідні для успішного виконання професійних обов'язків.

Незважаючи на значний інтерес до проблеми формування професійно важливих якостей фахівця нового типу, вона залишається недостатньо розкритою, особливо це стосується формування професійних якостей фахівців окремих професій. Це повною мірою можна віднести до таких нових для українського ринку праці професій, як податківець менеджер, маркетолог, робітник банківської сфери тощо.

Проведений аналіз літературних джерел засвідчив, що, як у вітчизняній, так і у зарубіжній педагогічній психології головний акцент у підготовці майбутнього фахівця робиться на формування важливих навичок та знань без достатнього врахування специфіки окремої професії.

Ефективною умовою підготовки майбутнього фахівця державної податкової служби у вищому навчальному закладі є чітке уявлення про необхідні знання, вміння, навички, а також його професійні якості як фахівця.

У процесі навчання майбутні фахівці державної податкової служби одержують не лише професійні знання, уміння, навички, але й формуються як особистості, набуваючи комплексу якостей, необхідних їм у подальшому житті.

Знання вимог до професійних якостей спеціаліста, особливостей мотивації сприятиме підвищенню рівня професійної підготовки майбутнього спеціаліста. Отже, професійні якості майбутніх фахівців-податківців – це інтегральна характеристика особистості, яка включає

соціальні, особистісні, морально-етичні, емоційно-вольові, комунікативні, ділові та організаційні якості.

Дотримуючись діалектичного принципу взаємозв'язку предметів, явищ, процесів можемо говорити про те, що якості – особистісні, соціальні, морально-етичні, емоційно-вольові, комунікативні, ділові та організаційні взаємопов'язані між собою і здійснюють безпосередній та опосередкований вплив на формування й розвиток професійних якостей майбутніх податкових інспекторів. Так, усвідомлення сенсу життя, інноваційність мислення, принциповість як особистісні якості сприяють вияву соціальних якостей людини: її соціальній змобілізованості, соціальній ідентифікованості, гуманістичній спрямованості, орієнтації тощо. Водночас соціальна дивідність (розщеплення свідомості), соціальна демобілізованість часто-густо стають збудниками егоїзму, песимізму, безвідповідальності, що негативно позначається на розвиткові професійно важливих якостей: втраті професійної цілеспрямованості, конгруентності, самоорганізованості.

Доброчливість, чуйність, емпатійність як морально-етичні якості тісно взаємопов'язані з емоційно-вольовими й комунікативними: активністю, рішучістю, наполегливістю, симпатією, взаєморозумінням, співпрацею. Натомість низький рівень наявності цих якостей в особистості спричиняє гальмування розвитку таких професійних якостей, як компетентність, професійна самодостатність, професійний досвід.

Ділові та організаційні якості особистості: практичність, працьовитість, дисциплінованість, організованість, сумлінність позитивно впливають на такі професійно важливі якості майбутніх податкових інспекторів, як: творчість, здатність до творчого діалогу, взаємодії, об'єктивної самооцінки своєї професійної діяльності. Своєю чергою професійна компетентність, професійна самодостатність, культуровідповідність розвивають ділову допитливість, толерантність, ініціативність – якості, що притаманні діловій та організаційній сферам. Перелічені якості є стрижнем особистості, вони переважно формуються у сімейному оточенні, школі, а потім у ВНЗ.

Таким чином, модель фахівця нового типу повинна містити у собі як особистісну, так і професійну складові, які будуть сприяти підготовці кваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентноспроможного на ринку праці, вільно володіючого обраним фахом та орієнтованого в суміжних сферах діяльності, здатного до ефективної праці з обраною професією на рівні світових стандартів, готового до постійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Отже, подальшого аналізу потребує теоретичне обґрунтування проблеми професійно значущих якостей фахівця податкової служби.

Література:

1. Деркач А. А. Акмеологические основы становления психологической и профессиональной зрелости личности. / А. Деркач, Л. Орбан – М.: МГУ, 1995. – 234 с.
2. Кондрашова Л. В. Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. / Лидия Валентиновна Кондрашова. – Киев – Одесса: Вища школа, 1988. – 160 с.
3. Лебедев А. В. Личность и ее свойства / Алексей Викторович Лебедев. – СПб., 2001. – 211 с.
4. Медвідь Я. Ф. Професійна освіта юриста-податківця // Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти: Матеріали п'ятих Ірпінських міжнародних читань. – Ірпінь : Національна академія ДПС України, 2007. – С. 207-209.
5. Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому закладі освіти: Матеріали п'ятих Ірпінських міжнародних читань. – Ірпінь: Національна академія ДПС України, 2007. – С. 207-209.
6. Собатовська І. С. Співвідношення особистісних і професійних якостей у моделі сучасного фахівця / Собатовська І. С. – Вчені записки Харківського університету, 2004. – Т.10.
7. Яковлева Н. М. Формирование исследовательских умений у студентов педагогического вуза: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, теория и история педагогики» / Н. М. Яковлева. – Челябинск, 1977. – 17 с [1] с.

У статті розглядається проблема професійної підготовки майбутніх фахівців державної податкової служби України. Розкрито сутність професійної підготовки спеціаліста. Обґрунтовуються принципи

професійної підготовки майбутніх фахівців-податківців. На основі теоретичних підходів досліджується вплив професійних, особистісних якостей на формування майбутнього фахівця.

Ключові слова: професійна підготовка, майбутній фахівець державної податкової служби, професійні якості, особистісні якості.

В статье рассматривается проблема профессиональной подготовки будущих специалистов налоговой службы Украины. Раскрыта сущность профессиональной подготовки специалиста. Обосновываются принципы профессиональной подготовки будущих налоговых служащих. На основании теоретических подходов исследуется влияние профессиональных, личностных качеств на формирование будущего специалиста.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, будущий специалист государственной налоговой службы, профессиональные качества, личностные качества.

In the article the problem of future specialists' professional training of state tax service of Ukraine is revealed. Principles of specialist's professional training is shown. The purpose of future tax specialists' training is grounded. On the basis of theoretical approaches influence of professional, personal qualities on future specialist's formation is examined.

Keywords: professional training, future specialist of state tax service, professional qualities, personal qualities.